

Руслан Любомирович ЛУПАК

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки,
Львівський торговельно-економічний університет
ORCID ID: 0000-0002-1830-1800
E-mail: economist_555@ukr.net

Наталія Володимирівна НАКОНЕЧНА

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та обліку, заступник
директора Інституту управління, психології та безпеки,
Львівський державний університет внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0003-2559-1065
E-mail: nakonnat@gmail.com

Марта Василівна КУНИЦЬКА-ІЛЯШ

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства, інновацій та
дорадництва в АПК імені І.В. Поповича, Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького
ORCID ID: 0000-0003-2559-1065
E-mail: kunytskam@gmail.com

**ПОЛІТИКА ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ КОШТІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ОФШОРНИХ
ЮРИСДИКЦІЙ ЯК ЧИННИК ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

Лупак, Р. Л. Політика протидії відмиванню коштів із використанням офшорних юрисдикцій як чинник зміцнення фінансової безпеки держави / Руслан Любомирович Лупак, Наталія Володимирівна Наконечна, Марта Василівна Куницька-Іляш // Український журнал прикладної економіки. – 2021. – Том 6. – № 1. – С. 185 – 190. – ISSN 2415 – 8453.

Анотація

Вступ. Для зниження податкових виплат суб'єкти бізнесу використовують все частіше недобросовісні інструменти, зокрема офшорні юрисдикції, які завдяки пільговим умовам ефективно дозволяють відмивати кошти. Для зміцнення фінансової безпеки держави повинна реалізовуватися політика, що протидіятиме таким тенденціям та стимулюватиме розвиток справедливої конкуренції на внутрішньому фінансовому ринку. Дієвість відповідної державної політики насамперед обумовлена визначенням комплексу методів та інструментів, на яких базуватимуться процеси її реалізації та коректування.

Метою статті є наукове обґрунтування концептуальних характеристик і практичних рекомендацій для розроблення і реалізації політики протидії відмиванню коштів із використанням офшорних юрисдикцій, забезпечуючи зміцнення фінансової безпеки держави.

Результати. Охарактеризовано передумови, що визначають якість управління грошовим оборотом в державі та відносно цього рівень її фінансової безпеки. Виділено пріоритетне значення дієвості державної політики протидії відмиванню коштів із використанням офшорних юрисдикцій в контексті забезпечення фінансової безпеки держави. У статті обґрунтовано змістовні характеристики щодо формування системних передумов протидії відмиванню коштів, що стосуються монетарної політики, зовнішньо-торговельних відносин, інноваційно-технологічного та інституційно-інвестиційного розвитку, забезпечення конкурентоспроможності та імпортонезалежності держави. Визначено базовий набір методів (інституційно-правовий, адміністративно-організаційний, фінансово-інвестиційний, соціально-психологічний) і відповідно до них інструментів, що доречно впроваджувати насамперед на початкових етапах реалізації державної політики

протидії відмиванню коштів у аналізованій сфері.
© Руслан Любомирович Лупак, Наталія Володимирівна Наконечна, Марта Василівна Куницька-Іляш, 2021

Висновки. Запропонований склад методів та інструментів державної політики протидії відмиванню коштів із використанням офшорних юрисдикцій дозволяє визначити характеристики, за якими можливо достовірно сформулювати висновки про успішне зміцнення фінансової безпеки держави.

Ключові слова: офшорні юрисдикції, офшоризація, фінансова безпека, державна політика, відмивання коштів.

Ruslan LUPAK

Doctor of Economics, Associate Professor, Professor of the Department of Economy,
Lviv University of Trade and Economics

Natalia NAKONECHNA

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finances
and Accounting, Lviv State University of Internal Affairs

Marta KUNYTSKA-ILIASH

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics of Enterprise,
Innovations and Advisory in Ivan Popovych APC,
Lviv Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies

ANTI-MONEY LAUNDERING USING OFFSHORE JURISDICTIONS POLICY AS A FACTOR STRENGTHENING THE FINANCIAL SECURITY OF THE STATE

Abstract

Introduction. To reduce tax payments, businesses are increasingly using dishonest tools, including offshore jurisdictions, which, due to preferential terms, effectively allow money laundering. To strengthen the financial security of the state, a policy should be implemented that will counteract such trends and stimulate the development of fair competition in the domestic financial market. The effectiveness of the relevant state policy is primarily due to the definition of a set of methods and tools on which the processes of its implementation and adjustment will be based.

The purpose of the article is to scientifically substantiate the conceptual characteristics and practical recommendations for the development and implementation of anti-money laundering using offshore jurisdictions policy, ensuring the strengthening of financial security of the state.

Results. The preconditions that determine the quality of money management in the state and the relative level of its financial security are described. The priority importance of the effectiveness of the state policy against money laundering with the use of offshore jurisdictions in the context of ensuring the financial security of the state is highlighted. The article substantiates the substantive characteristics of the formation of systemic preconditions for combating money laundering related to monetary policy, foreign trade relations, innovation-technological and institutional-investment development, ensuring the competitiveness and import independence of the state. The basic set of methods (institutional-legal, administrative-organizational, financial-investment, social-psychological) and according to them the tools that it is appropriate to implement first of all at the initial stages of realization of the state policy of anti-money laundering in the analyzed sphere is defined.

Conclusions. The proposed composition of methods and tools of state policy to combat money laundering using offshore jurisdictions allows to determine the characteristics by which it is possible to reliably draw conclusions about the successful strengthening of financial security of the state.

Keywords: offshore jurisdictions, offshore, financial security, public policy, money laundering.

JEL classification: E60; E62; E69

Вступ

Розвиток держави в сучасних умовах глобалізації обумовлений низкою тенденцій, що визначають необхідність розширення інноваційно-технологічної діяльності, удосконалення інституційно-правового середовища, розбудову виробничо-ресурсної

інфраструктури, покращення якості конкурентних відносин та ін. Все це вимагає достатнього ресурсного забезпечення, що формуватиме довготривалу перспективу соціально-економічного поступу держави. Тут насамперед варто виділити важливість формування достатнього грошового обігу, що забезпечуватиме зміцнення фінансової безпеки держави.

В міжнародній економіці існує достатня кількість інструментів для збільшення грошового обігу, при цьому, часто використовуються малопрозорі та добросовісні. Йдеться про використання офшорних юрисдикцій, через які можуть відмиватися значні обсяги коштів. Тут завдання держави успішно протидіяти таким тенденціям та у підсумку зміцнити власну фінансову безпеку.

Сформувалася достатня база досліджень щодо переваг та недоліків використання офшорних технологій, і це передбачає наступні роздуми про їх важливість для економіки держави та забезпечення її фінансової безпеки. Відповідно в країні розробляється державна політика регулювання офшоризації грошових відносин, у контексті якої головними завданнями є досягнення конкурентоспроможності та фінансової безпеки розвитку економіки. Таким чином, низка науковців значну увагу приділяє структурним складовим, за якими визначаються характеристики офшоризації та пов'язаною з нею фінансовою безпекою держави.

Безперечно, що основною передумовою використання офшорних юрисдикцій є стан розвитку грошово-монетарної, фінансово-кредитної, інституційно-інноваційної політики держави. Так, Т. Васильців, О. Кліпкова, Н. Попадинець та ін. стверджують, що за умови погіршення реалізації означених напрямів державного регулювання посилюється привабливість офшоризації та відмивання через них грошового капіталу і, відповідно, ускладнюються завдання держави сформувати всі умови для покращення внутрішнього фінансового ринку та не допустити такі тенденції [1, с. 320-330; 2, с. 175-183; 3, с. 117-123]. Підтвердженням таких тверджень може слугувати набір статистичних показників, які й фіксуватимуть недостатню ефективність державного фінансового регулювання внутрішнього ринку. Зокрема, В. Шевчук, В. Синчак та ін. наголошують на постійному використанні даних платіжного балансу, зовнішньоторговельного сальдо, обсягів експорту та імпорту для виявлення перших ознак порушення фінансової безпеки держави [4, с. 186-195].

Зазначимо, що головними ініціаторами розширення офшорних відносин є бізнес-структури, стратегія яких передбачає зменшення податкових виплат, оптимізацію витрат та збільшення рівня прибутковості. Л. Фролова, К. Засадко та ін. доводять важливість використання офшорних юрисдикцій в контексті реалізації інноваційних проектів, адже це дозволяє суттєво зменшити інвестиційні витрати, пришвидшити закінчення проекту та отримувати відповідні фінансові результати [5, с. 1-11]. Однозначно, що за таких умов використання офшорних юрисдикцій має низку інвестиційних переваг. Важливо, щоб система інвестиційних рішень відповідала сучасним напрямам накопичення та використання фінансового капіталу, не створювала ризики фінансовій безпеці державі на різних її рівнях (галузі, регіону та ін.). Н. Гавловська, Х. Савіна та ін. наголошують на використанні прикладних методик, що довели свою ефективність у діяльності провідних міжнародних компаній, мають економіко-математичне обґрунтування та детально обґрунтовують прогнозні зміни [6, с. 959-971]. Натомість Т. Васильців, Р. Лупак та Н. Юрків зазначають прямий вплив офшорних юрисдикцій на розвиток фінансової безпеки галузі та пропонують розробляти державну політику деофшоризації, виходячи насамперед з фінансово-економічних інтересів самих підприємств [7, с. 90-101].

Офшоризація часто слугує мотиваційним засобом у досягненні суб'єктами бізнесу стратегічних завдань, адже через суттєве зменшення податкових виплат призводить до залучення додаткового капіталу і, відтак, пришвидшення очікуваних результатів. Попри позитивні аспекти, використання офшорних юрисдикцій стає інструментом відмивання коштів. М. Бублик, В. Коваль та О. Редква виокремлюють негативний вплив офшорних технологій на рівень конкуренції при пошуку доступних джерел нагромадження

фінансового капіталу [8, с. 22-240], Т. Васильців, Р. Лупак та В. Волошин – на здатність держави успішно протистояти зовнішнім гібридним загрозам та створення безпечного середовища формування і використання фінансово-інвестиційного потенціалу [9, с. 32-51], Ю. Березівський, В. Збарський та А. Збарська – на забезпечення достатньої ефективності міжгалузевих та міжгосподарських відносин при вирішенні завдань залучення фінансових інвестицій [10, с. 825-836].

В системі державного управління для успішної протидії відмиванню коштів активно використовуються різні інституції, які наділені певними повноваженнями в окремих напрямках відповідної роботи. І. Гонтарєва, І. Гуцул та ін. доводять важливість митного регулювання при вирішенні завдань забезпечення фінансової безпеки держави та обґрунтовують таку здатність відповідальних інституцій через можливість реального перешкоджання доступу офшорних недобросовісних бізнес-структур на внутрішній ринок держави [11, с. 133-142].

Мета статті

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні концептуальних характеристик і практичних рекомендацій для розроблення і реалізації політики протидії відмиванню коштів із використанням офшорних юрисдикцій як чинника зміцнення фінансової безпеки держави.

Виклад основного матеріалу дослідження

Для протидії відмиванню коштів держава здатна використовувати різноманітні засоби та інструменти, більшість з яких активно використовуються у світовій практиці (зокрема, введення обмеження чи заборони на окремі операції). Офшорні юрисдикції вже тривалий час є одним з ефективних інструментів відмивання коштів, і для боротьби з цим в державах розробляється спеціальна законодавча база та створюються відповідні контролюючі органи на дотримання неї. Зокрема, в Україні за останні роки активно ведеться законодавча діяльність щодо деофшоризації економіки, а це здебільшого внесення змін до Податкового кодексу, які мають за мету суттєво спростити ведення підприємницької діяльності. Йдеться про впровадження електронного урядування, удосконалення спрощеної системи оподаткування, пришвидшення процесів реєстрації майнових, інтелектуальних та інших прав, введення нової моделі фінансової відповідальності, удосконалення механізмів оподаткування виробничо-ресурсної бази підприємств.

Попри інституційно-правові зміни у державі повинна відбуватися адміністративна реформа, що передбачатиме створення органів, котрі забезпечуватимуть запровадження якісного постійного, системного та комплексного моніторингу і контролю стану та розвитку внутрішнього фінансового ринку. Важливими функціями таких органів повинно стати (1) оперативне виявлення законодавчих порушень у фіскальній діяльності підприємств з офшорною реєстрацією, (2) здійснення активної інформаційної роботи щодо протиправності відмивання коштів в офшорних юрисдикціях, (3) спостереження за світовими тенденціями у спрощені режимі оподаткування, (4) налагодження міжнародного співробітництва із протидією відмивання коштів та ін. Також адміністративні реформи слід спрямувати на удосконалення процесів ліцензування, квотування, стандартизації підприємницької діяльності, що пов'язана із офшорними юрисдикціями.

Ефективність організаційних, інституційних, законодавчих ініціатив держави варто пов'язати із сформованістю фінансово-інвестиційних умов, що й дозволяють досягнути її необхідного рівня. Виділимо перелік необхідних характеристик, за якими можливо достовірно стверджувати про існування в державі необхідних перешкод для відмивання коштів через офшорні юрисдикції, зокрема (1) створення мережі венчурних фондів із низьким рівнем оподаткування, (2) розроблення та реалізації міжгалузевих проектів із пільговими умовами оподаткування, (3) створення сучасної інфраструктури ринку капіталів, (4) створення ліквідних ринків фінансових інструментів (криптовалюти, цінних паперів), (5) лібералізація транскордонних платежів для іноземних та локальних компаній.

Здебільшого мало враховуються соціально-психологічні норми при вирішенні складних проблем, а особливо фінансово-економічного змісту. Якщо враховувати, що відмивання коштів є способом зміни їх вартості, доречно передбачити впровадження соціальних моделей при легалізації та формуванні перешкод реалізації недобросовісних офшорних технологій. Пропонується активно використовувати практику реалізації (1) соціального підприємництва, (2) механізмів соціально орієнтованого державно-приватного партнерства, (3) освітніх технологій впровадження фінансово-інвестиційних проектів, (4) міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності. Таким чином, успіх державної політики протидії відмиванню коштів із використанням офшорних юрисдикцій доречно визначити стосовно ефективності реалізації певного набору методів (інституційно-правового, адміністративно-організаційного, фінансово-інвестиційного, соціально-психологічного) та відповідних до них інструментів (рис. 1).

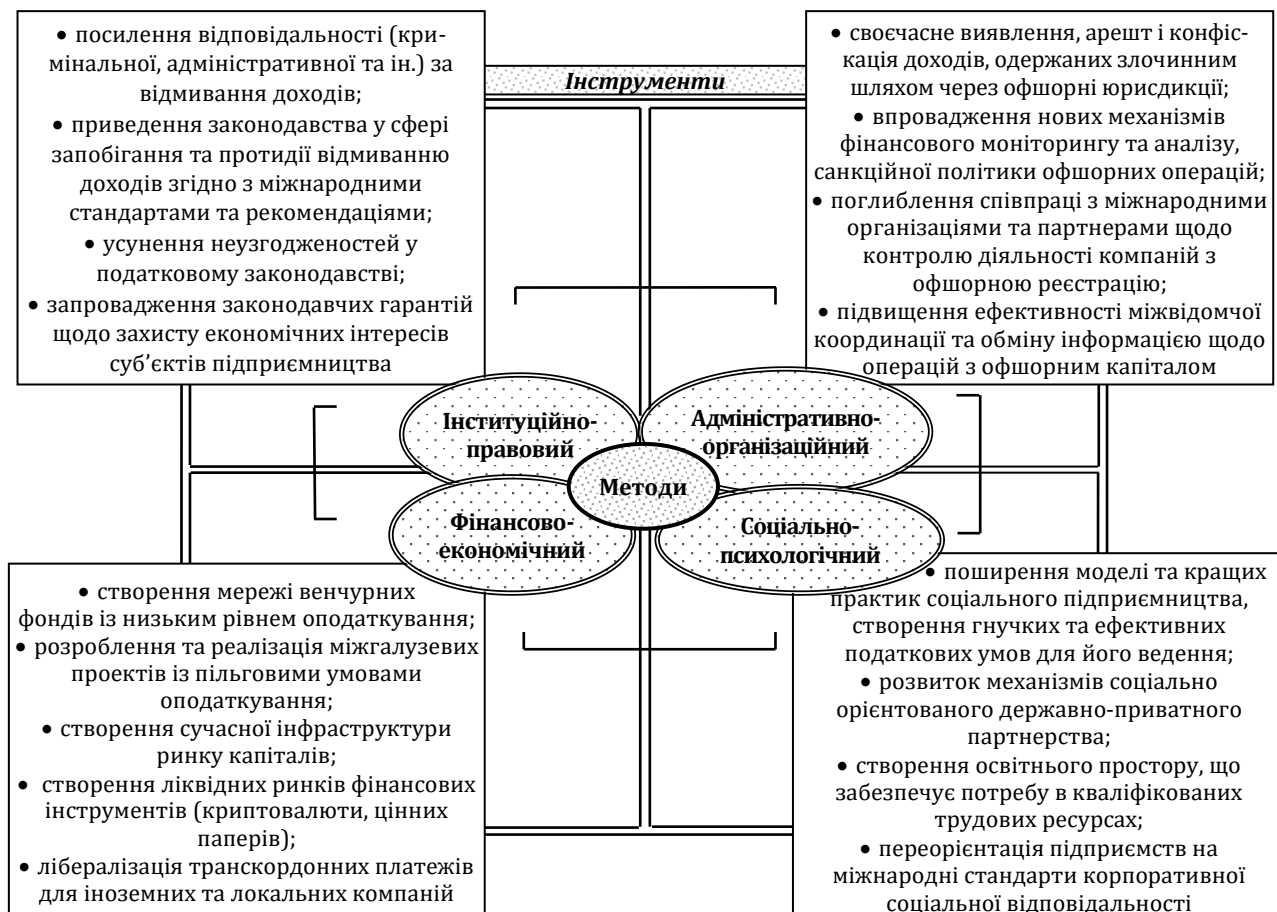

Рис. 1. Методи та інструменти державної політики протидії відмиванню коштів із використанням офшорних юрисдикцій

Висновки та перспективи подальших розвідок

Відмивання коштів через офшорні юрисдикції є досить привабливим засобом суттєвого зменшення фіскальних витрат, додаткового залучення тіньового капіталу, вирішення низки інституційно-інвестиційних проблем та ін. Відповідно, бізнес-структури активно намагаються шукати способи, щоб якнайкраще впровадити це і збільшити власні фінансові вигоди.

Одним з ефективних інструментів для вирішення таких проблем слугує державна політика, при цьому, її ефективність обумовлена низкою чинників. Насамперед йдеться про процеси її розроблення, що повинні ґрунтуватися на якісній інституційно-правовій базі, а в міру реалізації – на адміністративно-організаційній, фінансово-інвестиційній, соціально-моральній. Безперечно, що такий перелік методичного інструментарію можна збільшити, зокрема окремо виділити інформаційно-аналітичний, техніко-технологічний та інший набір методів (інструментів).

В умовах глобалізаційних тенденцій суттєво змінюється середовище формування та реалізації конкурентного потенціалу. Важливо, щоб органи державного регулювання стали одними з найперших у процесі такої адаптації. А це означає, що перспективи дослідження варто пов'язувати із розширенням переліку базових методичних основ державного управління сфери запобігання відмиванню коштів із використанням офшорних юрисдикцій при зміцненні фінансової безпеки держави.

Список літератури

1. Vasylytsiv T. G., Klipkova O. I., Lupak R. L., Mitsenko N. G., Mishchuk I. P. Monetary and financial policy of Ukraine: theoretical-empirical connections and priorities of state regulation. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 4. № 31. P. 320-330.
2. Попадинець Н. М. Стратегічні цілі державної структурної політики України. *Регіональна економіка*. 2014. № 1. С. 175-183.
3. Lupak R. L., Kunytska-Iliash M. V. Conceptual Relationships between the Systems of Ensuring the Economic Security of the State and the Implementation of the State Policy of Import Substitution. *Problemy Ekonomiky*. 2017. № 2. P. 117-123.
4. Shevchuk V. O., Synchak V., Zaverbnyj A. S., Baranetska O. V. Determinants of the current account balance and output in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 3. № 30. P. 186-195.
5. Frolova L., Zhadko K., Ilyash O., Yermak S., Nosova T. Model for opportunities assessment to increase the enterprise innovation activity. *Business: Theory and Practice*. 2021. Vol. 22. № 1. P. 1-11.
6. Havlovska N., Savina H., Davydova O., Savin S., Rudnichenko Y., Lisovskyi I. Qualitative substantiation of strategic decisions in the field of cost management using the methods of economic mathematical modeling. *Tem Journal*. 2019. Vol. 8. № 3. P. 959-971.
7. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Юрків Н. Я. Інституційне забезпечення розширення фінансових можливостей підприємств промисловості та АПК на регіональному рівні. *Фінанси України*. 2012. № 3. С. 90-101.
8. Bublik M., Koval V., Redkva O. Analysis Impact of the Structural Competition Preconditions for Ensuring Economic Security. *Marketing and Management of Innovations*. 2017. № 4. P. 229-240.
9. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Волошин В. І. Стратегічні імперативи державної політики протидії гібридним загрозам та забезпечення економічної безпеки України. *Економіка України*. 2021. № 2(711). С. 32-51.
10. Berezivskiy Y., Zbarsky V., Zbarska A. Integral evaluation as the basis of analytical support for managing the competitiveness of socially-oriented retailers. *Accounting*. 2021. № 7(4). P. 825-836.
11. Gontareva I. V., Hutsul I. A., Tkachik F. P., Miroshnik O. Yu. Fiscal efficiency of administration of duties Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2018. № 3. P. 133-142.

References

1. Vasylytsiv, T. G., Klipkova, O. I., Lupak, R. L., Mitsenko, N. G., Mishchuk, I. P. (2019). «Monetary and financial policy of Ukraine: theoretical-empirical connections and priorities of state regulation». *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. Vol. 4. № 31. P. 320-330.
2. Popadynets, N. M. (2014). «Strategic goals of the state structural policy of Ukraine». *Rehionalna ekonomika*. № 1, pp. 175-183.
3. Lupak, R. L., Kunytska-Iliash, M. V. (2017). «Conceptual Relationships between the Systems of Ensuring the Economic Security of the State and the Implementation of the State Policy of Import Substitution». *Problemy Ekonomiky*. № 2, pp. 117-123.
4. Shevchuk, V. O., Synchak, V., Zaverbnyj, A. S., Baranetska, O. V. (2019). «Determinants of the current account balance and output in Ukraine». *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. Vol. 3. № 30, pp. 186-195.
5. Frolova, L., Zhadko, K., Ilyash, O., Yermak, S., Nosova, T. (2021). «Model for opportunities assessment to increase the enterprise innovation activity». *Business: Theory and Practice*. Vol. 22. № 1, pp. 1-11.
6. Havlovska, N., Savina, H., Davydova, O., Savin, S., Rudnichenko, Y., Lisovskyi I. (2019). «Qualitative substantiation of strategic decisions in the field of cost management using the methods of economic mathematical modeling». *Tem Journal*. Vol. 8. № 3, pp. 959-971.
7. Vasylytsiv, T. H., Lupak, R. L., Yurkiv, N. YA. (2012). «Institutional support for expanding the financial capabilities of industry and agriculture at the regional level». *Finansy Ukrayiny*. № 3, pp. 90-101.
8. Bublik, M., Koval, V., Redkva, O. (2017). «Analysis Impact of the Structural Competition Preconditions for Ensuring Economic Security». *Marketing and Management of Innovations*. № 4, pp. 229-240.
9. Vasylytsiv, T. G., Lupak, R. L., Voloshyn, V. I. (2021). «Strategic imperatives of the state policy of counteracting hybrid threats and ensuring economic security of Ukraine». *Ekonomika Ukrayiny*. № 2(711), pp. 32-51.
10. Berezivskiy, Y., Zbarsky, V., Zbarska, A. (2021). «Integral evaluation as the basis of analytical support for managing the competitiveness of socially-oriented retailers». *Accounting*. № 7(4), pp. 825-836.
11. Gontareva, I. V., Hutsul, I. A., Tkachik, F. P., Miroshnik, O.Yu. (2018). «Fiscal efficiency of administration of duties Ukraine». *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. № 3, pp. 133-142.

Стаття надійшла до редакції 20.01.2021 р.